

დაკარგული ბავშვი

(ისტორიული ამბავი)

გამოცემული

ვახტანგ კილაძის მიერ.

ტფილისი

სტამბა, წ. გ. ქ. ამხ. – სა типографія гр из т – сва
1892

დაკარგული ბავშვი

დაკარგული ბავშვი

I

მე რომ პატარა ვიყავი, ჩემმა მშობ-
ლებმა სკოლაში მიმაბარეს. იქ რა-
მდენსამე ხანს დავრჩი. ჩემი მასწავ-
ლებელი ძალიან კარგი კაცი იყო,
ყველას კარგად ასწავლიდა; ყოველ-

თვის იმას ცდილობდა, შეგირდი
ოსტატს სჯობნებოდა. მაგრამ
მართალი ვითხრათ, მე საშინელი ცელქი
და ცუდლუტი ვიყავი: არც ჩემი მას-
წავლებლის დარიგება მესმოდა არც წიგნი
და გაკვეთილები მიყვარდა. ყოველთვის
ჩემს ტოლებში თამაშობა მაგონდებოდა:
„თვალ-ხუჭინა“, „ძერა-დიდია“, ბურ-
თაობა“, „კეკე-მალულა“, „ქუდი-დავლა“,
„ჩილიკა-ჯოხი“, „ასკინილა“ და სხვანი.
დრო კი მიფრინავდა და ნაცვლად წერა-
კითხვის სწავლისა მე სულ ცუდლუტობას
და თამაშობას ვეჩვეოდი.

ჩემი მშობლები ერთობ მიწყრებოდნენ;
სულ იმას მეუბნებოდნენ: კარგად ისწავლე,
გაიზრდები – გამოგადგებაო; ამ დროში
უსწავლელი კაცი ვერ გამოდგებაო... მე
იმათ დარიგებას ყურს არ ვუგდებდი. ჩემს
მშობლებზე უარესად ჩემი დიდი-დედა, მი-
ჯავრდებოდა და თანაც სულ იმას მეუბ-
ნებოდა: წიგნის სწავლა შეიყვარე თორემ
ბოლოს ინანებო.

როცა კი დაღამდებოდა, სანთელს ავან-
თებდი, ცოტა ხანს შემდეგ ჩვენები ყველა
ერთად შეგროვდებოდნენ და ვახშამს შე-
უდგებოდნენ; ვახშამს შემდეგ – საუბარსა.
ჩემი ბებია, დიდედა-კი სულ იმას მარიგებდა,
რომ კარგად მესწავლა... ხშირად ზღაპრებ-
საც მომიყვებოდა ხოლმე საბა ორბელია-
ნის „სიბრძნე სიცრუილამ“, „ვახტანგ მე-
ფის „ქილილა და მანიდან“, „ვარშაყია-
ნილამ“, „ყამარდიანილამ“ და სხვა ამის-
თანა ძველ წიგნებილამ.

ერთხელ – აღარ მახსოვს კარგად, რო-
დის – ჩემის მასწავლებლისაგან სწავლის
ცუდი ნიშანი მივიღე. ეს რომ სახლში
შემიტყვეს, დედა და მამა ძალიან გაცხარ-
დნენ, დიდედამაც თავი ჩაჰკიდა და ძვე-
ლებურად, დარიგება დამიწყო. მე ჩემთვის
ჩუმად ვიჭეცი კუთხეში, ტახტზე, მაგრამ

გონება მაინც სულ კარში, ბიჭებთან მქონდა გართული; სულ იმას ვნატრობდი: დედამა მალე გარედ გასულიყვნენ, რომ მეც გავსულიყავ და ჩემს ტოლ ბიჭებში უზომო ცუდლუტობა დამეწყო.

დიდდა ჩემი მოეჰყვა შემდეგ ძველებურს ამბავსა:

– ქართველების მეფის ირაკლი მეორის დროს, ტფილისში, ანტონ კათალიკოზის სკოლაში სწავლობდა ერთი ხელოსანი კაცის შვილი. ყმანვილი იყო ცელქი, უფრო ცელქობას ეტანებოდა და ამისათვის ვერ სწავლობდა, თუმცა მასწავლებლები ყოველს საშუალებას ხმარობდნენ მის გასასწორებლად, ყველა ღონისძიება ამაოდ დარჩა. რამდენიმე ხნის შემდეგ კათალიკოზის თანხმობით ის შავირდი დაითხოვეს და იმის ალაგას სხვა მიიღეს.

სკოლაში ყოფნას ამ ყმანვილისათვის ცუდად მაინც არ ჩაუვლია: იმან შეისწავლა წერა-კითხვა, ქართული ზღაპრები, შირები, ლოცვები და სხვ... რამდენიმე ხანის ცელქი გიგლაც – ეს იყო იმის სახელი – შინ დარჩა. გაიარა ცოტა ხანმაც და მშობლებმა ერთ ჭონს მიაბარეს. აქ რამდენსამე ხანს დაჰყო მან და ხელობასაც ხალისიანად შესწავლა დაუნყო.

II

მაისის ერთ მშვენიერ დილას, 1766 წელს, როდესაც მზემ თავისის ბრწყინვალე სხივებით ტფილისის არე-მარე და გულ-ამაყად მდგომარე მეტეხი, სიონის ეკკლესია და ნარიყალის ციხე შემოსა, იმ მშვენიერს დილას მთელს ტფილისში გასმა

ხმა, რომ ჭონის შაგირდი, გიგლა დაიკარგაო... დაინყეს ძებნა. ქალაქის ერთ მხარეს გიგლას მშობლები და ოსტატი ეძებდნენ და მეორე მხარეს ნაცნობები. დაღამდა, მაგრამ გიგლა მაინც არსად არ გამოჩნდა. ამ შემთხვევამ არა თუ მართო მისი მშობლები, მთელი ტფილისის ხალხიც შეაწუხა. შეიქმნა ჩოჩქოლი: ყველა იმას ამბობდა, რომ გიგლა წყალში ჩავარდაო – იმ დროს წყალ-დიდობა ყოფილა. ამას მით უფრო ამტკიცებდნენ, რომ ოსტატი ხშირად გზავნიდა გიგლას წყალზედ ორის ლიტრით... მაშინდელს დროში, თურმე, ოსტატისთვის დუქანში წყალს შაგირდები ეზიდებოდნენ.

ეჭვით საესე გიგლას მშობლები ოსტატს ეღავებოდნენ თავიანთ შვილსა.

– წუხელ საღამოს მე ის წყალზე არ გამიგზავნია, დაბინდებისას დავეითხოვე, ეფიცებოდა მშობლებს ოსტატი.

– თუ დაითხოვე, მაშ სად არის ჩვენი შვილი? მწუხარებით ეკითხებოდნენ ოსტატს მშობლები.

– ღმერთია მონამე, კათალიკოზის წინაშე დავიფიცავ, სიონის წინაშე მუხლს მოვიდრეკ, კათალიკოზის წყევა-შეჩვენებას მივიღებ, თუ ამას ტყუილს ვამბობდე!...

გიგლას მშობლებმა მაინც არ ირწმუნეს.

მესამე დღეს გიგლას მშობლებმა მიმართეს სამეფო სამმართველოში და ისურვეს მეფის მსაჯულის ნახვა. მსაჯულმა მიიღო ისინი სამეფო – საბჭო დარბაზში. გიგლას მშობლებმა მისცეს სალამი და მოახსენეს შემდეგი:

– დიღო ბატონო და სიმართლის მსაჯულო! გუშინ წინ საღამოს ჩვენ დაგვეკარგა მცირე წლოვანი ვაჟი, სახელად გიგლა. ეს მესამე დღეა ვეძებთ და ვერსად ვიპოვნეთ: ყველა იმას ამბობს, რომ გიგლა მისმა ოსტატმა წყალზე გაგზავნა და წყლის

ამოღების დროს წყალში ჩავარდაო.

– ვისთან იყო შევირდათ თქვენი ყმა-
წვილი? ჰკითხა მსაჯულმა.

– ჭონ-ხანაში, ბატონო, ერთ ჭონთანა,
სახელად ჰავლეს უწოდებენ! მიუგებს მშობ-
ლებმა.

– მერე ოსტატი უარს ამბობთ? არ გა-
მიგზავნიან?

– დიად, ბატონო, სულ უარზე სდგას.
მე ის წყალზე არ გამიგზავნიანო.

– კარგი, თქვენ დღეს შინ წადით, ხვალ
დილით გამოცხადდით აქაი დღეს ჰონს
უნყებას გავუგზავნით და ხვალ ისიც აქ
იქნება და თქვენს საქმეს გავარჩევთ.

– იმედი გვაქვს, მსაჯულო სამართლი-
საო, რომ შეგვიბრალებთ და სამართალს
მოგვცემთ! მიუგეს გიგლას მშობლებმა.

შემდეგ მსაჯულის თანაშემწემ დასწერა
ჭონის ცნობიერება, იმის სახელი და გვა-
რი, გიგლას მშობლებმაც თაყვანი სცეს
მსაჯულსა და დაბრუნდნენ შინისაკენ.

გიგლას ოსტატს იმ დღესვე შეატყობი-
ნეს და მეორე დღისთვის მიიხმეს სამეფო
საბჭოში მსაჯულისა და მეფის წინაშე სა-
ქმის გასარჩევად.

დანიშნულს დღეს სამეფო საბჭოში გა-
მოცხადდა გიგლას ოსტატი და მშობლე-
ბიც. ცოტა ხანს უკან შემობრძანდნენ:
სამეფო მსაჯული, ბოქაულთ უხუცესი,
ესე იგი მაშინდელი „პროკურორი“, მუ-
შრიბი – მაშინდელი მწერალი; ამათ მო-
ჰყვნენ სხვა მრავალი სამეფო და საერო
მოსამართლენი, რომელნიც კი საჭირონი
იყვნენ ამ საქმის გარჩევისათვის. მსაჯულ-
ნი იყვნენ ამ საქმის გარჩევისათვის. მსა-
ჯულნი დალაგდნენ, დაიწყეს წინ ვახ-
ტანგ მეფის „სამართლის წიგნი“, მალაქია
კათალიკობის დანერვილი, აღბულასი გი-

ორგი მეფისა, ურიული, ბერძნული და სომხური; ახსენეს ღმერთი, ქართველთა განმანათლებელი წმ. ნინოს სახელი და დაიწყეს გამოძიება:

– უსტა ჰავლე! თქვენ გიჩივიან, რომ ამათი (მიუთითებს გიგლას მშობლებზე) შვილი თქვენთან ყოფილა შაგირდათ და ეს მეოთხე დღეა რაც აღარა სჩანს, სად-ღაც დაკარგულა, უთხრა მსაჯულმა ოსტატს-ჭონს.

– მერე, მე რა ვქნა, თქვენი ჭირიმე? იკითხა ჭონმა მონივნებით.

– შენ ის უნდა მოახერხო, შვილო, რომ მოძებნე ამათი შვილი და ჩააბარე ამას მოითხოვს სამეფო კანონი, მიუგო მსაჯულმა.

– ვერა, ბატონო! მე მაგას ვერ შევძლებ; იმისი პოვნა ჩემი საქმე არ არის. მე რაც შემეძლო ვიმეცადინე: ვეძებე, მაგრამ ვერსად ვნახე. სწორედ, როცა გაისმა ხმა გიგლა დაიკარგაო, იმის წინა დღით, სალამოს, დავითხოვე და შინ წავიდა. ეს ამბავი მე იმ დღესვე ჩვენს უსტაბაშსაც გამოუცხადა.

– თქვენ გაბრალებენ იმას, რომ დაკარგვის წინა დღით ორი ლიტრით წყალზე გაგიგზავნიათ, წყალში ჩავარდნილა და დამრჩვალა, უთხრა მსაჯულმა.

– არა, დიდო მსაჯულო! სულ ტყუილი ჭორებია ესენი. მიუგო მონივნებით ჭონმა.

– ყველანი შენზე ამბობენ: შენის მიზეზით დაიკარგა ის ყმანვილიო. ამიტომ გირჩევ სისწორითა სთქვა, თორემ სამეფო სამართალში მიეცემი და მეფე ირაკლიც შეიტყობს

– მაღლა ღმერთს გაძლევთ მონშათა და ძირს დედა-მინასა, რომ მე ამათი შვილი არც მტკვარზე გამიგზავნია და არც ვიცი სად არის. სიონთა ღვთის-მშობლის

წინაშე დავითყიყავ და კათალიკოზის კრულ-
ვას მივიღებ, რომ მე იმ ყმანწილის დაკარ-
გვაში არავითარი ბრალი არა მაქვს, მიუ-
გო ჭონმა.

ბევრის გამოძიების შემდეგ ჭონი და
გიგლას მშობლები დაითხოვეს სამმარ-
თველოდამ და მეორე დღისთვის დაიბარეს
განჩინების მოსასმენად.

ოსტატი და გიგლას მშობლები დაბ-
რუნდნენ შინ.

მეორე დღეს ისევ გამოცხადდნენ სამე-
ფო დარბაზში. შემობრძანდნენ მსაჯულ-
ნიც. ყველა იმას ამტკიცებდა, რომ ყმა-
წილი წყალში დაირჩოვო. „მთელი ქა-
ლაქის ხალხი სულ ამას ამტკიცებსო“,
გაისმოდა ყოველ მხრივ ხმა.

საქმის გამოძიების შემდეგ, ჭონი დამნა-
შავეთ სცნეს და ამიტომ ოთხი თთვით
ნარიყალის ცხიეში ჯდომა აკუთვნეს. ზან-
ჩინება საქვეყნოდ გამოცხადდა.

მეორე დღეს ჭონი ჩასვეს კიდევცა და
გიგლას მშობლებმაც ერთხანს კიდევ ბევრი
ეძებს, მაგრამ ვერსად იპოვეს. იმედ-გა-
დანწყვეტილები მიეცნენ გლოვასა, მწუხა-
რებასა; შავები ჩაიცივეს და საეკკლესიო
წესებიც გადუხადეს სამუდამოდ დაკარ-
გულს შვილს.

ზოგნი ამის დაკარგვას ებრაელებს სწა-
მებდნენ, ესენმა მეფეს ფიცით მოახსენეს,
რომ ჩვენ ასეთი საქმეები არც ჩავგიდენია და
არც ჩავიდენთო; ამას უბრალოდ გვნამე-
ბენო. მეფემ ამათი ფიცი და სიტყვა ირწმუ-
ნა, რადგანაც ქართველი ებრაელნი სა-
ქართველოში ყოველთვის უვნებლად და
მშვიდობიანად სცხოვრობდნენ.

ასე და ამ გვარად დაეკარგათ გიგლა
თავის მშობლესა.

III

საქართველოში, წასრულ დროს, სა-
თათრეთიდამ შემოდიოდენ ვაჭრები,
სოვდაგრები და სხვანი. იმათ ჩვენში
შემოჰქონდათ: ტყავები, ზატრანა, ძვირფა-
სი თვლები, ჩითი, ძაფეულობა, სპარსული
ხმელი ხილი, ქალაღდი და სხვა, რაც კი
ქართველებისათვის საჭიროებას შეადგენდა.
იმ დროში ამ გვარი ვაჭარი ხალხისთვის
საბინადრო სადგომებათ ქარვასლები იყო
დაკეთებული. ქარვასლების დიდძალი
ოთახები, როგორადაც სოვდაგართა და-
საბინავებლად, აგრეთვე საქონლის შესა-
ნახათაც იყო დახიზნული. ამ გვარი ქარ-
ვასლების რიცხვი ისე დიდი იყო, რომ
დღესაც კიდევ ბევრია დარჩენილი მაშინ-
დელი გაშენებული ქარვასლები.

თათრეთიდამ შემოდიოდა ვაჭრები,
სოვდაგრები და სხვანი. იმათ ჩვენში
სწორედ იმ დროს, რა დროსაც გიგლა
დაიკარგა, საქართველოში შემოვიდნენ
მდიდარი სოვდაგრები, რომელებმაც სავა-
ჭროდ საქუდე ტყავები შემოიტანეს ჩვენ-
ში. ეს ვაჭრები ჩამოხტნენ ერთს ქარვას-
ლაში, დაიჭირეს დიდძალი ოთახები და
დაიწყეს ამ ტყავებით ჭონებში ვაჭრობა.
ჭონებმა, იყიდეს თუ არა, დაიწყეს ამ ტყა-
ვების ღაზლების დახსნა და გადმოლაგება.
რამოდენიმე ტყავზე შენიშნეს ქართულის
ასობით მელით წარწერილი, საიდგანაც
ამოიკითხეს შემდეგი: „მე, გიგლა ჭონის

შაგირდი, ამა-და-ამ დღეს რომ დავიკარგე, აი ამ ტყავის პატრონ სოვდაგრებმა დამიჭირეს. მე დამწყვდევლი ვარ ბატონიშვილის ქარვასლის სარდაფების ერთ ოთახში, რომელიც ამ სოვდაგრებს უჭირავთ. მიშველეთ, თორემ დღეს თუ ხვალ სპარსეთში წამიყვანენ. ესენი თავიანთ ქარვანს უცდიან, ისინი ამ ერთ კვირაში გაჩნდებიან და, თუ მანამდის არ მიშველეთ, სამუდამოდ დავიკარგები“.

ჭონებმა ამოიკითხეს თუ არა, მაშინათვე გაავრცელეს ხმა... პატარა შაგირდებში შეიქმნა ჩოჩქოლი: „გიგლა იპოვნეს, გიგლა იპოვნეს!.. სულ ამას ჰყიროდნენ და თანაც უხაროდან, მაგრამ მაინც არა სჯეროდათ... ოსტატებმა მაშინათვე შეატყობინეს უსტაბაშსა. უსტაბაში თავის ამალით საჩქაროდ სამეფო მსაჯულთან წავიდა, ყველაფერი გამოუცხადა და თან ერთი ტყავიც უჩვენა, რომელზედაც ქართული წარწერა იყო... მსაჯულმა მაშინათვე მეფე ირაკლის მოახსენა. მეფემ დაიბარა კარის კაცები, სახლთ-უხუცესი, მილახორი, ნაზირი, ქალაქის ნაცვალი და მრავალი სხვანიც და უბრძანა, რომ საჩქაროდ წადით ეს ყმანვილი მოსძებნეთ და დამჭერნი დაატყვევეთ; ყმანვილი კი აქ მოიყვანეთო.

წავიდნენ სამეფო პირნი, ჩავიდნენ ქარვასლის ოთახებში და მართლაც ერთ ოთახში დამწყვდევლი გიგლა იპოვეს. გიგლას ძალიან გაეხარდა. ამ დროს სოვდაგრები იქ არ იყვნენ, სადღაც მიიმალნენ, გიგლა წამოიყვანეს.

ამასობაში გიგლას მშობლებსაც შეეტყვოთ ეს ამბავი და ფეხშიშველა გამოქცეულიყვნენ სახლიდან ქარვასლისკენ. გიგლა გზაში შეხვდა მათ. წარმოუდგენელი იყო მათი სიხარული, დაკარგულის კი არა, მათთვის მკვდარი შვილის მოპოვებით.

სამეფო პირებმა გიგლა სამეფო საბჭოში მიიყვანეს. მათვე მიჰყვა გიგლას მშობლები და ყველა ისინი, ვინც იქ იყვნენ. ნაცვალმა ყველაფერი დანვრილებით გარდასცა ირაკლი მეფეს. მეფემ მოისმინა და შემდეგ უბრძანა ნაცვალს:

– ნაცვალო! ეხლავ გაგზავნე კაცები და გაეცი ბრძანება, რომ ის სოვდაგრები დაიჭირონ და მოიყვანონ აქ.

– ეხლავ, დიდებულო მეფევე, მიუგო ნაცვალმა და შეუდგა კაცების გაგზავნას.

შემდეგ ამისა მეფემ ჯიბიდან ამოიღო ლურჯი აბრეშუმის ქისა და იქიდან რავდენიმე აბაზი აჩუქა გიგლას და თანაც ეს ჰკითხა:

– რა გქვიათ, შვილო, სახელად?

– გიგლა, დილო მეფევე.

– აბა, მიაბზე, დაგიჭირეს სოვ-

დაგრებმა?

– სალამოზე ოსტატმა დამითხოვა და მე შინ მივდიოდი. გზაში ორი კაცი შემხვდა. ერთმა ქართულად მითხრა: „წამოდი ჩვენთან, ჩვენთან შენი ოსტატის ერთი ტყავია და წაუღე საჩქაროთაო.“ მე წაყევი; რომ არ წავსულიყავ, ვიფიქრე: ვაი, თუ ხვალ შემიტყოს ოსტატმა, რომ უარი უთხარ და ტყავი არ წავიღე-მეთქი და მერე ვინ იცის, როგორ მცემდა... მე წაყევი ქარვასლაში; იქ სარდაფის ერთ ოთახში შემიტყუილეს, დამამწყვდიეს და აღარ გამომიშვეს!...

– მერე არ ტიროდი, რატომ ყვირილი არ დაიწყე? ჰკითხა მეფემ.

– ვტიროდი კიდესა, ყვირილითაც ბერი ვიყვირე, მაგრამ, აბა, ვინ რას შეიტყობდა, ისე მოშორებით ვიყავი. მთელი ძირის სართულის სარდაფები სულ იმ სოვდაგრებს სჭერიათ.

– მერე არ გითხრეს, სად უნდა წავიყვანოთო? ჰკითხა მეფემ.

– როგორ არა, ბატონო. ერთმა სოვ-
დაგარმა მითხრა, რომ მე მდიდარი კაცი
ვარო, უშვილოვო, ჩემი ცოლი კარგი ქა-
ლიაო; სპარსეთში წაგიყვანო და ჩვენ შვი-
ლად აგიყვანო; ყველა ჩვენი ქონების პა-
ტრონი შენ იქნებო.

– მშიერს ხომ არ გინახავდნენ? ჰკითხა
მეფემ.

– არა, სულ კარგი და კარგი საჭმე-
ლები მოჰქონდათ, მაგრამ მე ისინი არ
მაგონდებოდა. მიუგო გიგლამ.

– მერე ეს როგორღა მოახერხე, რომ
ტყავზე დასწერე და ხალხს შეატყობინე?

– რაკი საშველი არაფერი მიჩნდებოდა
და ჩემი წაყვანის დღეც ახლოვდებოდა,
სულ იმას ვფიქრობდი, თავი როგორმე
მეხსნა ტყვეობისაგან. იქ საშუალებას მე
ვერ-რას ვხედავდი, გარდა ერთისა: იმ სარ-
დაფში გასასყიდი ტყავები ეწყო. ჩემდა სა-
სიხარულოდ, ჯიბეში აღმომიჩნდა პატარა
მელის ნაჭერი: მელს ჭონის შეგირდები
საქუდე ტყავების გასაზომად ვხმარობთ და
ამიტომაც ყოველს ჭონის შეგირდს მუდამ
ჯიბეში აქვს ხოლმე მელი. ტყავების ღაზ-
ლები დაფხენი, თითო-თითოდ დავაცალ-
კევე და, სადაც კი მოვახერხე, დავიწყე იმ
ტყავების ზედა-პირზე, წერა: როგორ და-
ვიკარგე, როდის, ვინ დამიჭირა და სხვა.
ვიცოდი, რომ იმ ტყავებს სოვდაგრები
ჭონებში გაიტანდნენ გასასყიდად და ამ
გვარად ჭონებიც შეიტყობდნენ ჩემს ამბავს.
მე იმედი მქონდა, ამით ეშველებოდა და
დამეხსნა თავი ტყვეობისაგან... ასე მოვი-
ფიქრე, დიდებულო მეფევ!

– აბა, შვილო! პატარაობისას წიგნს
რომ არ სწავლობდი და სულ ცუდლუ-
ტობდი, დღეს რომ წიგნი არ გცოდნოდა,
იმ ტყავებზედაც ხომ ვერ დასწერდი? ვინ
იცის, გაჭირვებიდამ თავს იხსნიდი, თუ
არა!... უთხრა გიგლას დედამ.

– განა წიგნის სწავლა არ უყვარდა თქვენს შვილს? ჰკითხა სამეფო მსაჯულმა.

– არა, ბატონო, სულ ძალით ვასწავლიდი; ჩვენს სიტყვებს არ იგონებდა, განსაკუთრებით მის ბებიისას, მიუგეს გიგლას მშობლებმა.

– ვისთან სწავლობდა? ჰკითხა მეფემ.

– ანტონ კათალიკოზის საერო სკოლაში, დიდებულო მეფევ.

– ვინ იყო შენი მასწავლებელი? ჰკითხა მეფემ გიგლას.

– ჩემი მასწავლებელი პატერი ნიკოლა ტერ-სააკისშვილი და პავლე ხუცესი გახლდათ, ბატონო. ყველანი კარგად მასწავლიდნენ, მაგრამ მე... არ ვმეცადინებდი.

– ეხლა ხომ დარწმუნდი, რომ წიგნის ცოდნა საჭირო ყოფილა კაცისთვის აბა, რომ არ გცოდნოდა, დღეს თავს ხომ ვერ დაიხსნიდი გაჭირვებისაგან? დარიგების ხმით უთხრა მსაჯულმა.

– ეხლა კი დავრწმუნდი, რომ უნიგნო კაცი ქვეყანაზე ადვილად დაიკარგება.... ვმადლობ ჩემს დედ-მამას, რომ იმათ მე სკოლაში მიმცეს! ვმადლობ ჩემს მასწავლებელსაც, რომელიც ყოველთვის იმას მეუბნებოდა, რომ გაკვეთილები კარგად მესწავლა. დღეს მე იმის დახსნილი ვარ! დღეს კი მჯერა ყველაფერი, რასაც ის მარიგებდა. მჯერა ყველა ესენი და ამიტომ მინდა ყველას მადლობა გარდუხადო და ჩემს ცელქს ამხანაგებსაც ვუამბო, რომ უნიგნო კაცი მართლა ბრმაა ამ ქვეყანაზე!...

ამით გაათავა გიგლამ.

სამეფო მუშრიბმა ყველა ესენი დასწერა. გიგლა თავის მშობლებით შინ დაბრუნდა. გზაში ყველგან სიხარულით ეგებებოდნენ გიგლას ნათესავები და ნაცნობები ულოცავდნენ, რომ დაკარგული შვილი იპოვნეს.

IV

საქმის გათავების შემდეგ მსაჯულმა შეადგინა განჩინება, ბოქაულთ-უხუცესმა განიხილა, მეფემ დაასო სა-მეფო ბეჭედი და მისცეს ჭონის უსტაბაშს. უსტაბაშმა გაგზავნა ნარიყალის ციხის უხუცესთან, რომ გიგლას ოსტატი გაენთავისუფლებინათ.

გიგლას ოსტატისა და, საზოგადოდ, ყველას სიხარულს ბოლო არა ჰქონდა ამის გამოისობით.

მეორე დღეს დილით ყველა იმ სოვდაგრებს სამეფო სამსჯავრომ რამდენიმე ოქრო ჯარიმა დაადო და რამდენიმე ხნითაც ნარიყალის ციხეში ჩასმა.

სოვდაგრებმა უარი განაცხადეს: ჩვენ ქართველები არა ვართ და ამიტომ ქართველი მეფეების კანონებით გასამართლება ჩვენი რჯულის წინააღმდეგიაო. ჩვენ ვითხოვთ, ჩვენი კანონის ძალით გაგვასამართლონო!

მეფე არ განყრა ამაზე. შეისმინა თათარ სოვდაგრების ლაპარაკი, – კარგიო! უბრძანა მეფემ და საჩქაროდ ნაზირ-ვეზირს მიმართა:

– წადით საჩქაროდ და ტფილისის მუტეტს და მუდერის უთხარით, რომ თავიანთის ყადებით აქ მობრძანდნენ, „ყურანი“ და სხვა წიგნებიც წამოიღონ. უბრძანა მეფემ.

– გიახლებით, დიდებულო მეფევ, – მიუგო ნაზირმა და წავიდა საჩქაროდ.

თათარ-სოვდაგრებმა მეფეს დიდის მორიდებით ჰატიობა სთხოვეს. გზაზე ვდგევართ, ქარავანი გვიცდის, რომ წავიდნენ და აქ დავრჩეთ, დავილუპებით. დიდ-ძალი საქონელი დაგვირჩება აქ და შეიძლება წავგიხდეს კიდევო.

– ნუ იქთ ასეთს საქმეს, დაანებეთ ხალ-

ხის ტაციობას თავი და არ მოგივათ ასე.
სხვის შვილს რომ იტაცებთ და მიგყავთ
თანა, მათ პატრონებს რაღა პასუხს აძ-
ლევთ?

– მე უნდა მეშვილა, დიდებულო მეფევე.
თქვენს მონათ გვიგულეთ, ფეხთა მტვრათა
და დიდ სასჯელს ნუ დაგვადებთ. მოახსენ-
ნეს მეფეს.

– თქვენის „ყურანის“ ძალით, რასაც
გადასწყვეტენ ყადები, ის დაგედებათ. ჩემის
მხრით ვეცდები, რომ მცირე იქმნეს თქვენი
სასჯელი.

– შეიძლება ჩვენი სასჯელი ჩვენ ქვე-
ყანაში გადავიხადოთ?

– არ ვიცი, ამას თქვენის სჯულის მო-
სამართლენი გადასწყვეტენ. უბრძანა მეფემ.

ამ დროს მოვიდნენ მუღერის, მუფტი,
ყადები, თან მოიტანეს „ყურანი“. მეფემ
ამათ სასჯელის შემსუბუქება დაავალა.

– მოსამართლენო! ესენი ვაჭრები
არიან, ქარავანი უცდისთ და ამიტომ არჩე-
ვენ საქმის პატიებას, ანუ მცირე სასჯელს.
უბრძანა მეფემ.

– რასაც „ყურანი“ გვიბრძანებს, ჩვენ
იმაზე მეტს ვერას დავადგენთ.

– აი, მე ჩემის მხრით, იმ დანაშაულო-
ბას გაპატიებთ, რაც ქრისტიანულის წესით
სასჯელი დაგდეთ. უბრძანა მეფემ.

– ეხლა ჩვენ ვიცი, დიდებულო მე-
ფეო. მოახსენეს მსაჯულებმა.

მეფე წამობრძანდა, მოსამართლეებმა
საქმის გარჩევა დაიწყეს და სასტიკის წესით
დასაჯეს სოვდაგრები.

იმათ ეგონათ, რომ „ყურანის“ ძალით
შეგვიმსუბუქდება სასჯელიო; მაგრამ ის კი
არა და, ერთი-ორათ გაუორკეცდათ.